

«Նոր ժամանակի կրթուիթ ուն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Գործնական ածխատանքների իրականացումը առարկայի դասավանդման ընթացքում

Առարկան՝ Տեխնոլոգիա

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Կարինե Մուրադյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Վահագն Դավթյանի անվան հ.37 հիմնական դպրոց
Հետազոտական աշխատանք

Թեմա-

Գործնական աշխատանքների իրականացումը առարկայի դասավանդման ընթացքում
Ինչի՞ մասին ես ուզում սովորել- Ի՞նչպես կարող եմ գործնական աշխատանքներն ազդել աշակերտների կողմից առարկայի հետաքրքիր և մատչելի ընկալման վրա:

Ո՞րն է թեման կամ հիմնախնդիրը-

Գործնական աշխատանքների կազմակերպումն ու անցկացումը պահանջում է հատուկ մոտեցում: Այդպատճառով անհրաժեշտ է մանրամասն մշակել դասի պլանը, որոշել գործնական աշխատանքի տեղը դասի ընթացքում, բովանդակությունը, դրական կերպով անձներն ու մեթոդները: Միայն այս դեպքում աշխատանքը արդյունավետ կը ընթանա: Ընդ որում, մանկավարժը պետք է նախատեսի աշխատանքի բարդության մակարդակը, ծավալը,

հնարավորսխալները, դժվարությունները, որոնք կարող են ծագել երեխաների մոտ՝ այդ աշխատանքի կատարման ընթացքում:

Աշխատանքի կազմակերպման ընթացքում մանկի առաջատեղում տրեխա և սովորողների նցուցաբերվող զննության և ստուգման ձևերի մասին:

Ի՞նչ գիտես տվյալ թեմայի կամ հիմնախնդրի մասին-
Գործնական աշխատանքները կիրառվում են բոլոր ուսումնական առարկաների շրջանակներում՝ անպայման որ են կառուցելով առարկայի չափերի վերջնարդյունքների վրա, ինչն էլ պայմանավորվում է առաջադրանքի և աշխատանքի տեսակի ընտրությամբ: Գործնական աշխատանքները բազմազան են. պաստառի ձևավորումից մինչև էքսկուրսիաների ընթացքում ձեռք բերած գիտելիքների, տեսածի, լսածի ներկայացում մենատարբեր միջոցներով, որը կարող է լինել պաստառ, սահիկ և այլն:

Խաչվող հասկացությունները՝

- ❖ Արագ և ճկուն մտածելակերպ
- ❖ Ժամանակ և տարածություն:

Ջետազոտության թեմային առնչվող բնագավառները՝

1. Կրթական միջավայր
2. Մանկավարժություն:

Ներածություն

Թեմայի

արդիականությունը:

Ժամանակակից կրթական համակարգում տեղի ունեցող խոշոր փոփոխությունների, նոր ուսումնական փորձի և ծրագրերի ներդրման վերջնական նպատակն է բարենպաստ պայմանների ստեղծումը անձի զարգացման համար՝ հաշվի առնելով նրա հետաքրքրությունները և ընդունակությունները: Սկզբնական ընդհանուր կրթության աստիճանին մաթեմատիկան հանդիսանում է աշակերտների՝ ճանաչողական համընդհանուր գործունեության զարգացման հիմքը: Այդպիսի գործունեությունը ներառում է ընդհանուր ուսուցողական գործողություններ, տրամաբանական գործողություններ, ինդիքների առաջադրման և լուծման գործողություններ: Բացի այդ մաթեմատիկայի դասընթացն օժտված է մեծ զարգացնող պոտենցիալով:

Ժամանակակից կրթական ստանդարտներում նշվում է, որ մաթեմատիկայի դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում աշակերտները տարրական ընդհանուր կրթության մակարդակում պետք է սովորեն նկարագրել առարկաների փոխադարձ տեղակայումը տարածության մեջ և հարթության վրա, ճանաչել, անվանել, պատկերել երկրաչափական պատկերներ, կատարել երկրաչափական պատկերների կառուցումը ստորված չափս

երիկամանկյունագծի ոգևոթումը մեզ համար է: Մաթեմատիկան նպաստում է երեխաների մտամտածողության, հիշողության, ուշադրության, ստեղծագործական և ակադեմիկական գաղափարների զարգացմանը: Իրական ախտադրյալները ստեղծում են իրական տարածական պատկերացումներ հիմնական սկզբնական համար: Այդպիսի հիմնական ստեղծման մաթեմատիկական նյութի և ստեղծման սիրությունը, որը կապված է հանրահաշվային և թվաբանական նյութի հետ: Այդ նկատառումներից ելնելով և սուղի չընկալող շատ կարևոր նյութեր են լինում մաթեմատիկայի հանդեպ աշակերտների հետաքրքրությունը, նպատակաուղղված մանկավարժական աշխատանք կատարելը և անցիտ` ընդգծելով համարյա անցման մաթեմատիկական ընդունակությունները, նպաստելու այնպիսի իրավիճակի ստեղծմանը դասի ժամանակ, որում աշակերտները հետաքրքրություն և ստեղծագործություն և կցուցաբերեն մաթեմատիկայի դասաժամերին:

Չենց այն կատառումով են մառաջնորդվելով այլ ինտեգրատական աշխատանքի շրջանակներում, որի **նպատակն է** մշակել մեթոդական հանձնարարական ներդրողական ներմտման մաթեմատիկա առարկային կատմամբ հետաքրքրություն և խթանելու ուղղությամբ:

Չենց ազդողական խնդիրներն են

- Ուսումնասիրել իր գեթանական, մանկավարժական, մեթոդական գրականությունը և հետազոտողական խնդիր շուրջ;
- Ուսումնասիրել կրտսեր դպրոցականների մաթեմատիկական պատկերացումների հիմնական սկզբնական հատկությունները;
- Ուսումնասիրել և առանձնացնել այն գործոնները, որոնք նպաստում են աշակերտներին մտման մաթեմատիկայի հանդեպ հետաքրքրության հիմնական սկզբնական;
- Մշակել մեթոդական հանձնարարական ներդրողական ներմտման մաթեմատիկայի հանդեպ հետաքրքրության խթանման ուղղությամբ:

Առաջադրված խնդիրների լուծմանը նթացքով կիրառվել են այնպիսի մանկավարժական մեթոդներ և գործիքներ, ինչպիսիք են աշակերտների հետ գործնական աշխատանքի իրականացումը, աշակերտների թեստավորումը և անկետավորումը, ինչպես նաև վերլուծական մոտեցումներ, որոնք թույլ են տվել ընդհանրացնել ստացված տեղեկատվությունը և համապատասխանեցնել հանգումներ կատարելու ուսումնասիրվող խնդիր շուրջ:

Գործնականաշխատանքների իրականացումը առարկայի դասավանդման նընթացքում

Դասապրոցետում, որևէ առարկայի նկատմամբ աշակերտների հետաքրքրության ձևավորումը, կայացումը և շարունակականությունը, հմուտ մանկավարժական գործողությունների միջոցով անընդհատ զարգանալով և ամրապնդվելով, դառնում է ուսման հանդեպ դրական վերաբերմունքի հիմքը, ստեղծում է ուժեղ մոտիվացիոն դաշտ: Միաժամանակ, հարկավոր է նշել, որ հետաքրքրությունը կրում է որոնողական բնույթ: Դանշանակում է, որ հետաքրքրության ազդեցության ներքո աշակերտը ձգտում է պատասխաններ փնտրել մշտապես առաջ ելող հարցերին, ընդ որում մայր գործընթացը կրում է բավականին ակտիվ բնույթ և ուղղվեցվում է մշտական ստեղծագործական աշխատանքով աշակերտի կողմից: Շատ կարևոր հատկանիշ է այն, որ հետաքրքրությամբ առաջնորդվող աշակերտը ցանկացած ուսումնական գործունեություն ծավալում է բարձր Եմոցիոնալ ֆոնի վրա, ինչն էլ ավելի է նպաստում ուսումնական գործընթացի արդյունավետությանը:

Կարևոր է այն հանգամանքը, որ ճանաչողական հետաքրքրությունը ոչ միայն բերում է ուսումնական գործընթացի արդյունավետությանը, այլև խթանում է երեխայի հոգեկան գործընթացների՝ հիշողության, մտածողության, երևակայության, ստեղծագործականության, բարեհաջող ընթացքը: Ճանաչողական հետաքրքրությունը աշակերտի ուսումնական մոտիվացիայի կարևորագույն աղբյուրն է: Այն շատ մեծ ազդեցություն է բողոքում մառախասարակ ճանաչողական գործընթացի վրա: Այդիսկ պատճառով ուսման ընթացքում դասավանդվող առարկայի հանդեպ հետաքրքրության խթանումը աշակերտների մոտ հանդիսանում է մանկավարժի կարևորագույն խնդիրներից մեկը: Եվ մանկավարժը իր ձեռքի տակ ունի համապատասխան մեթոդական և ուսումնական հնարքների մի ամբողջական բանակ՝ այդ խնդիրն իրագործելու համար:

Տվյալ գործընթացի ճիշտ մանկավարժական կազմակերպման և նպատակաուղղված դաստիարակչական գործունեության ծավալման ընթացքում մայր հատկանիշը կարող է դառնալ աշակերտի անձի կայուն մասը՝ հետագայում ուժեղ կառուցողական ազդեցություն թողնելով և րա ուսումնական և ցանկացած այլ գործունեության քնարդյունավետության վրա: Ավանդական մանկավարժության մեջ գոյություն ունի մի դրույթ, ըստ որի «ուսուցչի մահացում է դրան ձևանձրալի ինտելլեկտ»: Այսպիսով մեծ կարեւոր է մենկաբանել որպես ուսուցչի մանկավարժական գործունեության բնորոշում, ըստ որի ուսուցիչը ինքը պետք է կարողանա բավականին գրավիչ և հետաքրքիր եղանակով մատուցել աշակերտներին ուսուցանվող նյութը՝ նրանցից համապատասխան արձագանքի արժանանալու համար¹:

¹ Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Под ред. Г. И. Щукиной. М.: Просвещение, 1984, էջ 36

Աշակերտների մոտ գործնական աշխատանքով հետաքրքրության խթանումը իրականացվում է միջարք կարևոր հանգամանքների հիման: Դրանցից առաջնայինը և հիմնականը հանդիսանում է դասի ժամանակ ուսուցչի կողմից համապատասխան իրավիճակների ստեղծումը, որոնց պարագայում աշակերտներին առաջարկվում են առաջադրանքներ, որոնք կապված են գործնական խնդիրների լուծման պատասխանների որոնման մտահանգումներ կատարելու հետ: Այսինքն, աշակերտների գործնական աշխատանքով հետաքրքրության խթանման գործում առաջին կարևորն ախապայմանն է համապատասխան իրավիճակի ստեղծումը, երբ աշակերտը պետք է դրսևորի իր մտածողության ունակություններն, ինքնուրույն աշխատանք կատարի՝ առաջադրված հարցերին պատասխանելու համար:

Երկրորդն ախապայմանն է մանկավարժի կերպարը և նրա դասավանդման ոճը, ինչպես նաև նրա կողմից ընտրված դասավանդման մեթոդները և կիրառվող գործիքները: Ուսումնական բարենպաստ մթնոլորտը աշակերտին բերում է այն պրոբլեմը, որոնց մասին ժամանակին գրել է Բ. Կուզնեցովը ասելով, որ յուրաքանչյուր անձին բնորոշ է ցանկությունը ինտելլեկտիվ լացիկ և ավելի առաջադեմ ուսման մեջ²: Հենց այս ձգտման շնորհիվ է, որ աշակերտները կարողանում են վերբարձրանալ նամենից, ինչպիսիք են և ձգտել լորբարձու նքների, միաժամանակ բավարարելով սեփական ինքնագնահատականի բարձրացման պահանջը: Եվ այս գործընթացի հաջող ելքի պարագայում աշակերտի մոտ ձևավորվում է կայուն զգացմունքային հիմք՝ նոր գիտելիքների ձեռք բերման համար:

Հետաքրքրության խթանումը ուսումնական գործընթացում առանցքայինն ախապայմանն է աշակերտների հաջող ուսումնառության համար: Եվ այս փաստը վերաբերում է յուրաքանչյուր առարկայի, որը աշակերտներն անցնում են դպրոցում: Առանց հետաքրքրության որևէ գիտելիք կայուն և մնայուն դիրքեր չի գրադեցնի երեխաների գիտելիքների շտեմարանում, այլ պարզապես կրի դրվագային բնույթ: Իհարկե, հաջող կիրառվելու ուսումնառությունը կախված է բազմաթիվ գործոնների փոխազդեցություններից և փոխադարձ կապվածություններից: Սակայն հետաքրքրությունն այդ գործոնների շարքում միատուր կտեղ է գրադեցնում, որպես աշակերտների արդյունավետ ուսումնական գործունեության գրավական:

Հետաքրքրության խթանումը այն ուսումնական խնդիրներից է, որը պետք է միշտ գտնվի ուսուցչի ու ադրության կենտրոնում: Ուսուցիչը պետք է մշտապես կիրառի արդյունավետ միջոցներ՝ աշակերտների հետաքրքրվածության մակարդակը բարձրացնելու կամ, գոնե, չնվազեցնելու համար, քանի որ հակառակ դեպքում չի կարողանա ապահովել դասարանում սովորող աշակերտների գիտելիքների համապատասխանությունը չափորոշչային

² Кузнецов Б.Н. Воспитание интереса к изучению математики в школе. Иркутск, 1989

նստանդարտներին: Եվ սահմանափակումներ չեն առաջարկվում, ինչպես նաև մեթոդաբանական:

Հայտնի է, որ մեթոդաբանական հակումներ, յուրաքանչյուրին էլ, որ մեթոդաբանական սխալները կարծրացնում են երկու ծոմը հետևողական: Եվ այդպիսի աշակերտների շրջանակներում հետաքրքրության պակասը առաջնային կատմամբ կարող է առաջնային հետազոտողների՝ ուսումնառության հետազոտողների համար, քանի որ այս առաջնային մեթոդաբանական կորեկցիան առաջնային կատարողներից: Չափազանց կարևորն ախապայաման է նաև ուսումնական գործընթացի դրական գացումը քայլի տոնուսը աշակերտների մոտ:

Ուսման բարենպաստ մոցիոնալ մթնոլորտը պայմանավորվում է երկու կարևոր հանգամանքներով՝ ուսումնական գործունեության և աշակերտի շփումների որակի հետ:

Ներկայումս գոյություն ունեն բազմաթիվ մեթոդներ, որոնք հնարավորություն են տալիս ուսուցիչներին արդյունավետ կերպով ազդեցություն թողնել աշակերտների այս կամ այն ուսումնական որակներին հատկանիշների վրա: Օրինակ, համագործակցության սկզբունքների կիրառումը, խաղային միջոցները, ՏՀՏ միջոցների կիրառումը, գործնական աշխատանքները, հարցադրումների մեթոդը և բազմաթիվ այլ միջոցներ: Տվյալից հետո աշակերտն առաջնային կատարողը կարող է իրեն համարել ուսուցիչի հետ աշխատանքի շրջանակներում հետազոտողը նպատակ է ունեցել խթանել աշակերտների հետաքրքրությունը մեթոդաբանական առաջնային կատարման կիրառելի մեթոդներով և նպատակահարմար դասավանդման մեթոդներ:

Ելնելով այս նպատակից, նրա առաջնությունները վերաբերում են աշակերտների հետազոտողին:

- Պրակտիկ միջավայրում փորձարկել ժամանակակից մեթոդների՝ համագործակցություն, խաղ, ՏՀՏ մտազորի աշխատանքները, հարցադրումների մեթոդը և այլն, կիրառությունը մեթոդաբանական առաջնային:

- Արձանագրել իրականացված փորձնական դասավանդման առավելությունները և թերությունները՝ ուսումնասիրվող խնդրի համատեքստում;

- Համեմատական վերլուծություն իրականացնել ավանդական և ժամանակակից մեթոդներով անցված դասերի արդյունքների միջև՝ շեշտադրելով աշակերտների կողմից հետաքրքրության դրսևորումը դասին կատարմամբ:

Նախքան բուն հետազոտական գործընթացի սկսելը, հետազոտողը առաջ է քաշել այն վարկածը, որ ժամանակակից դասավանդման մեթոդները և մանկավարժական միջոցների/դիդակտիկ խաղեր, տեսադասեր, սահիկահանդեսներ, հետաքրքրաշարժի նորությունները ծոմախաղային եղանակներով և այլն/կիրառումը զգալի առավելություն ունի ավանդական դասավանդման մեթոդի կաների հետ համեմատած, և դրանք նպաստում են աշակերտների հետաքրքրության խթանմանը մեթոդաբանական առաջնային հանդեպ: Այս միջոցներ

րիկիրառումը հատուկ նշանակություն ունի հենց մաթեմատիկա առարկայի դասավանդման պայմաններում, քանի որ այս տեղառաջնային եռչափ եռանկյան վերջնական արդյունքը, այլուսումնառությանը նթացքում աշակերտի ցուցաբերած ակտիվությունը և հետաքրքրությունը առարկային կատմամբ:

Հետագոտությունը կատարվել է բնական ու ուսումնական միջավայրում՝ աշակերտների սովորական դասարանային պայմաններում:

Ուսումնասիրություն օբյեկտն է հանդիսացել հենց այն դասարանը, որտեղ իրականացվել է հետագոտական դասաժամերը: Տվյալ հետագոտական աշխատանքի շրջանակներում իրականացվել է ընդգրկված դիտարկում ուսուցչի կողմից, այսինքն, հետագոտող ուսուցիչը, շեշտադրելով դասավանդման գործընթացի խնդրահարույց սպեկտրները և ուսումնասիրելով դրանք դասարանի ներսում, միաժամանակ հանդիսացել է այդ գործընթացի անմիջական մասնակիցը, համագործակցության մեջ է եղել աշակերտների հետ փորձնական դասաժամերի ընթացքում:

Տվյալների հավաքագրման հիմնական մեթոդներ են հանդիսացել՝ դիտարկումը և աշակերտների անկետավորումը՝ հետաքրքրության մակարդակը պարզելու համար: Հետագոտությանը նթացքում իրականացվել է երեք փորձնական դասաժամ, ընդ որում առաջինը՝ ավանդական մեթոդների կիրառմամբ, մյուսերը ևս ընդգրկվելով դասավանդման ժամանակակից տեխնիկաներ, կիրառելով հարցադրումների մեթոդը, զույգերով աշխատանքը, քննարկումներ և այլ հետաքրքրաշարժ առաջադրանքներ աշակերտների համար:

Գործնական աշխատանքը ընթացիկ գնահատման արդյունավետ տեսակներից է Հանրակրթության պետական նոր չափորոշչով սահմանված ճառանցքային կարողության կրթությունների զարգացումն ապահովելու համար:

Գործնական աշխատանքների կիրառվում են բոլոր ուսումնական առարկաների շրջանակում՝ անպայման որ են կառուցելով առարկայի չափերի վերջնական արդյունքների վրա, ինչն էլ պայմանավորում է առաջադրանքի և աշխատանքի տեսակի ընտրությունը:

Գործնական աշխատանքների դասակարգման հիմքում դրվում է սովորողի գործունեության ձևը, և ըստ այդմ գործնական աշխատանքները բաժանվում են 3 խմբի՝

- *վերարտադրողական*, որոնք ներառվում են ուսումնասիրությանը հարկելու՝ ինչ է սովորել և ինչ է կարողանում անել սովորողը (օրինակ՝ քարտեզի վրա ցույց տալ քաղաքներ, գետեր, լճեր և այլն),
- *մասամբ որոնողական*, երբ սովորողը պետք է ոչ միայն ցույց տա ինչ է սովորել և ինչ է կարողանում, այլև կատարի լրացումներ, լուծի իրեն առաջադրված խնդիրը (օրինակ՝ տրված տեղանունները, գետերը, լճերը և այլն պայմանական նշաններով պատկերել քարտեզի վրա),

- ստեղծագործական, երբ սովորողը ինքնուրույն կամ խմբի անդամներ ի հետևում ծովագնացության շարժումներին համար՝ ցուցադրելով կարողության կոլեկտիվի և ներհանրագնացման որոշակի մակարդակ (օրինակ՝ կազմել տեղանքի քարտեզը, ինչի համար սովորողը պետք է դրսևորի զմիայնակ, այլմիջանկարկների, այլև վերառարկայական հմտություններ):

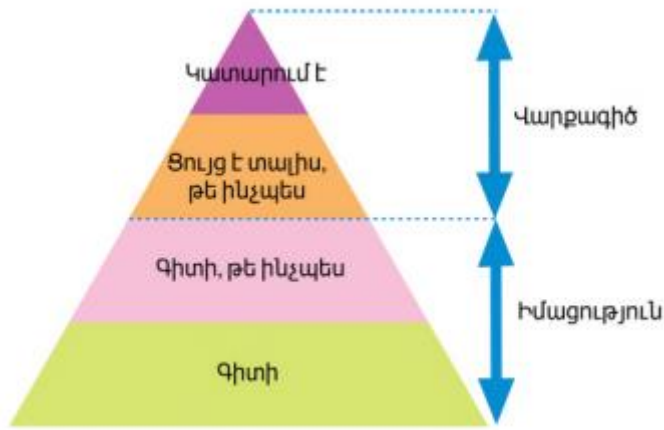
Վերոնշյալից արդեն պարզ է դառնում, որ գործնական աշխատանքները բազմազան են՝ պատահի՞՞նք կամ վերադարձնում են միևնույն չափերում սխալները թացքում տեսած իրականացումն աղյուսակի, ֆիլմի, ակնարկի տեսքով, երգի հորինումից մինչև նախագծի իրականացում, արդյունքների ներկայացում ու կիրառում:

Նշված գործնական աշխատանքները կարող են իրականացվել ինչպես անհատապես, այնպես էլ խմբային աշխատանքի շրջանակում, դպրոցում, տանը կամ այլ վայրում, գնահատվելով հավորով կամ բառային բնութագրումներով: Արդյունքները կարող են ներկայացվել սովորողի կամ սովորողների խմբի ընտրությամբ՝ նպատակից ելնելով:³

Շատ կարևոր է ուսուցման փուլային պլանավորումը: Մենք հաճախ մտածում ենք, որ ուսուցումը տեղի է ունենում գիտելիքի փոխանցում - գիտելիքի յուրացում մեխանիզմով: Մինչդեռ իրականում սովորելու գործը թացք փուլային է: Եվ ուսուցումը տեղի է ունենում աստիճանական ձևով: Այս առումով ներկայացնենք ուսուցման փուլային միջանկարկային ստույգներ: Դրանք օգնում են ուսուցիչներին ուսուցումը տանելի մացուղի անցած ընթացակարգից մինչև վարպետության բարձր մակարդակ: Այդպիսի աստիճանակարգում է, օրինակ, Միլերի աստիճանակարգումը:

Միլերի աստիճանակարգումը Հայաստանում մեծ տարածում է ունի: Բայց այն շատ կարևոր է գիտելիքը վարքագիծ դարձնելու առումով: Առաջին մակարդակում սովորողը պարզապես գիտի: Գիտենալը ուսուցման հիմք է: Բայց սա բավարարչէ: Կարևոր է գիտելիքը օպերացիոն դարձնել: Այս առումով երկրորդ մակարդակում սովորողը պետք է գիտելիքը գործողության մեջ ղեկավարում է ինչպես՝ ս, այսինքն՝ հասկանա: Երրորդ մակարդակում սովորողը պետք է կարողանա ցույց տալ ինչպես՝ ս: Վերջապես չորրորդ մակարդակում պետք է կարողանա կիրառել: Եթե ուսուցման գործը թացքում սովորողն անցնի չորս փուլերով, ապա կարելի է ասել, որ նա լիարժեք սովորել է նյութը:

³ Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ԿԳՆ Տեղեկագիր, N 5, 2011:

Նկար 1. Ուսուցչակենտրոնից անցում աշակերտակենտրոն փուլի

Մեկ այլ հետաքրքիր աստիճանակարգում է ուսուցումը լողավազանի պատկերով ներկայացնելը: Հաճախ թույլ տրվում է սալներից մեկն այն է, որ ուսուցիչները միանգամից աշակերտներին մղում են ինքնուրույն աշխատանքի կամ հակառակը՝ երբեք չեն հասնում ինքնուրույն աշխատանքի փուլին:

Ուսուցումը բաժանվում է չորս փուլի: Առաջին փուլը կառուցված է այն փուլի է: Այս փուլում ուսուցումը ուսուցչակենտրոն է, քանի որ աշակերտները դեռևս սպասում են ինքնուրույն թեմայի վերաբերյալ ուսուցիչն է պլանավորում գործընթացը: Պատկերավոր ասած՝ աշակերտները ամուրբ են վաճեն լողավազանի պատից և կատարում են ուսուցչի հրահանգները: Երկրորդ փուլում ուսուցչի դերը նվազում, իսկ աշակերտներին ինքնուրույն գործողությունների ծավալն աճում է: Այս փուլում աշակերտներն արդեն ինքնուրույն տեղաշարժվում են լողավազանում, բայց ուսուցիչը դեռևս վերահսկում է գործընթացը: Երրորդ փուլում ուսուցիչն արդեն միայն ուղղորդող է, և անցում է կատարվում ուսուցման աշակերտակենտրոն փուլին: Չորրորդ փուլում աշակերտները լիարժեք ինքնուրույն սովորողներ են, իսկ ուսուցիչը պարզապես հետևում է նրանց և անհրաժեշտության դեպքում աջակցում աշակերտներին:

Որպես գործնական աշխատանքի տեսակներ կայացնենք դերակյին խաղը, որն ունի կիրառման լայն հնարավորություններ և հաճախություն ուսումնական տարբերառարկաների շրջանակում: Սակայն պետք է անկեղծորեն նշել, որ դերային խաղը ոչ միշտ է կիրառվում նպատակային, կամ որ ավելի ճիշտ կլինի ասել՝ ոչ միշտ է լիարժեքորեն կիրառվում դերային խաղի ներուժը:

Այն հրականում աշակերտները լիարժեք կայան հնարավորություններ է տալիս յուրաքանչյուր սովորողի մացական և հուզական մային նորակների զարգացման, քննադատական մտա

ծողության, հրավիճակում կողմնորոշվելու, ինքնարտահայտվելու և ինքնադրսևորվելու համար:

Պետք է հրավամբնշել, որ դերային խաղի իրմեջ ամփոփում է գործնական աշխատանքների բոլոր 3՝ վերարտադրողական, որոնողական և ստեղծագործական տեսակների տարրեր: Դերային խաղի նպետք է վերաբերվել լրջ թեժամանցի, այլ գործնական բազմափուլաշխատանքի, որի յուրաքանչյուր փուլը ծում է կոնկրետ նպատակներ:

Հետևաբար, անհրաժեշտ է հանգամանորեն պլանավորել դերային խաղը՝ նախապես սահմանելով նպատակ, ձևակերպելով չափելի վերջնարդյունքներ:

Առանձնացվում է դերային խաղի 2 տեսակ՝ ուղղորդված և հանպատրաստից՝ դասակարգման հիմքում դնելով սովորողների ակտիվ կամ պասիվորոշում կայացնելու հանգամանքը: Ուղղորդված դերային խաղի արդյունավետությունը ապահովելու համար դրանք պետք է ինտեմանրակրկիտ ծրագրված և վաղուղղորդված: Կարևոր է առաջադրանքը սկսելուց առաջ անդրադառնալի տեսլալիարցերին:⁴

- Ինչի՞ն է նպաստում դերային խաղի կազմակերպումը:
- Որո՞նք են դերային խաղի նպատակն ու խնդիրները:
- Որո՞նք են դերային խաղի ընդհանուր կանոնները:
- Որո՞նք են դերային խաղի փուլերը:

Հանպատրաստից դերային խաղի դեպքում հակառակը՝ պետք է ապահովել սովորողների ազատությունը:

Դերային խաղերը սովորաբար իրականացվում են 3 փուլով՝ նախապատրաստման, բուն խաղի և անդրադարձի:

- Առաջին՝ նախապատրաստման փուլում քննարկվում են այն կանոնները, որոնք պետք է ապահայանվեն դերային խաղի ընթացքում: Բաժանվում են նդերերը, նշանակվում են դիտորդները և ստանում դիտարկման հստակ առաջադրանք: Դերակատարները կարողում/մտածում են իրենց դերերի մասին:
- Երկրորդ՝ խաղի փուլում խաղացողները ստանձնում են իրենց դերերը և կատարում դրանք՝ կախված իրավիճակից՝ կիրառելով ձեռքբերված հմտությունները: Մյուսները կատարում են իրենց դիտորդական հանձնարարությունը:
- Երրորդ՝ անդրադարձի փուլում խաղացողներն առաջին հերթին արտահայտում են խաղի ընթացքում իրենց ունեցած գազմունքները: Դիտորդները ներկայացնում են իրենց դիտարկումները: Հետո խոսվում է դերային խաղի ժամանակ կայացրած որոշումների հարցադրությունների մասին, և աշխատանքն ամփոփվում է եզրակացություններով:

⁴Блонский П. П., Развитие мышления школьников, Москва, 1935.

Ցանկացած դերադրի համար կան հստակ կանոններ, որոնց պահպանումը հնարավորություն կտա արդյունավետ աշխատելու և հետագայում էլ բարելավելու արդյունքները, ինչն էլ իհնց ձևավորող գնահատման նպատակն է: Այդ կանոններից են, օրինակ, որոսուցիչը ակտիվ դեր չի խաղում դերային խաղի մեջ: Նահագն է տանում, որմասնակիցները պահպանեն սահմանված կանոնները, հետևում են ընթացքին և ևս հարկի չի միջամտում դերախաղին: Կամ որմասնակիցները որևէ դեր ստանձնելու պարտավորություն չունեն, կարող են ընտրել դեր կամ ինչ էլ իտորդ: Կարևոր կանոն է, որ սովորողները հստակ տարանջատեն խաղի կերպարին դերակատարից և այլն:

Դերախաղի արդյունավետությունը ապահովելու համար հարկավոր է, որ ոսուցիչը հասկանալի և պարզ ձևակերպի խաղի հրահանգները, դերերի վերաբերյալ ցուցումները շարադրի այնպես, որ սովորողները անձնական և խաճեռ նույնիսկ հնարավորություն ունենան: Միաժամանակ այնպիսի պահանջներ չկան, որոնք կնպաստեն դերախաղի միջոցով ուսումնական նպատակին հասնելուն, խաղը ընտրի տարիքային խմբին համապատասխան, նախապատրաստի համապատասխան պարագաներ և այլն:

Բնականաբար, պետք է պատրաստ լինել, որ դերախաղը միշտ էլ, որ հարթ է անցնելու, հնարավոր է, որ կլինեն որոշակի ժվարություններ: Օրինակ՝ սովորողները կարող են կաշկանդվել խաղի ժամանակ: Այս դեպքում անհրաժեշտ է նրանց ազատել սխալվելու և ավսից: Առաջադրանքին ընտելանալու համար սովորողներին որոշակի ժամանակ է անհրաժեշտ և կարիք է կանրանցվում ճշում գործադրելու: Եթե դերախաղերը պարբերաբար կազմակերպվեն, բոլոր սովորողները աստիճանաբար կգիտակցեն դրանց կարևորությունը: Հնարավոր է, որ սովորողները թերահավատորեն մոտենան դերախաղերին: Պետք է նրանց բացատրել դերախաղերի կարևորությունը և ևս ապագայում մասնագիտական հմտություններ ձեռք բերելու հարցում:⁵

Կարևոր է պահպանել ձևավորող գնահատման բաղադրիչների ամբողջականությունը և նույնիսկ ջորդականությունը: Միշտ պետք է հիշել իհետադարձ կապի մասին. առհասարակ ցանկացած աշխատանքից հետո անհրաժեշտ է քննարկել արդյունքները, որպեսզի սովորողները հնարավորություն ունենան արժևորելու աշխատանքի ստեղծագործական և ինքնատիպ մոտեցումները:

⁵ Խստովինս. Բ., Տարրական դասարաններում առարկայի ուսուցման մեթոդիկա, Երևան, 2000:

Եզրակացություն

Այսպիսով գործնական աշխատանքները դասին ախատեսվում են կիրառելի և ամայն թեմայի կամ ենթաթեմայի ուսուցանելու ցիտոկին սամյակի ընթացքում գիտելիքի, կարողությունների և հմտությունների յուրացման մակարդակն ամրագրելու կամ ուսումնական այլ հմտությունների որակը արտահայտելու համար:

Յուրաքանչյուր թեմայի շուրջ առաջադրանքների ընտրության ընթացքում պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել հասկացության բոլոր հատկանիշների բազմակողմանի որենամրապնդմանը, հստակառանձնացնել այն կարողություններն ու հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ է ձևակերպել և ամրապնդել:

Պատահականության բացառումը նպաստում է դասի արդյունավետության բարձրացմանը: Առաջադրանքների համակարգը պետք է կազմակերպել փուլառփուլ: Անհրաժեշտ է ստեղծել պային առաջադրանքներից, մանրամասն բացատրել դրանց լուծման մեթոդները:

Ընդ որում մշակել տների նպետք է առաջարկել գործողություններ կատարելը ստորինակի: Այնուհետև անհրաժեշտ է առաջադրել ու լյնատիպ առաջադրանքներ: Հետո կարելի է առաջարկել առաջադրանքներ՝ չափազանց համառոտ հրահանգտալով: Վերջին փուլում անհրաժեշտ է առաջարկել առաջադրանքներ ամբողջովին ինքնուրույն կատարման համար: Այս փուլում նպատակահարմար է սովորողներին առաջարկել ստեղծագործական բնույթի առաջադրանքներ:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ԿԳՆՏ եղեկագիր, N 5, 2011:
2. ԻստոմիևաՆ. Բ.,
Տարրական դասարաններում մաթեմատիկայի ուսուցման մեթոդիկա, Երևան, 2000:
3. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Под ред. Г. И. Щукиной. М.: Просвещение, 1984, էջ 36
4. Кузнецов Б.Н. Воспитание интереса к изучению математики в школе. Иркутск, 1989
5. Блонский П. П., Развитие мышления школьников, Москва, 1935.